

RAPPORTERING I VERKSAMHETSBERÄTTELSEN

Hur har intern kontroll och riskhantering ordnats i Lovisa stad?

Stadsstyrelsen sköter ordnandet av intern kontroll och riskhantering. Dessutom ansvarar alla de verksamhetsorgan och tjänsteinnehavare som tilldelats befogenhet att använda stadens medel och som fungerar som myndighet för genomförandet av den interna kontrollen.

Den interna kontrollen och riskhanteringen är kontinuerlig verksamhet som genomförs genom uppföljning av den sedvanliga, dagliga verksamheten och genom periodiska utvärderingar. Som helhet omfattar den interna kontrollen och riskhanteringen

- förvaltningens organisering
- ledningsansvar
- kontrollåtgärder
- rapportering
- uppföljning
- utvärdering.

Målet är en kontinuerlig, årligen framåtskridande process som främjar verksamhetsätten.

Den uppdaterade anvisningen för intern kontroll och riskhantering godkändes av stadsfullmäktige 15.5.2019 § 55. Enligt anvisningen koordineras utvecklingen av riskhanteringen av en riskhanteringsarbetsgrupp utsedd av stadsdirektören. Stadens ledningsgrupp är riskhanteringsgrupp.

Intern kontroll och riskhantering har genomförts i enlighet med tidigare år, baserat på den av stadens centraler och ansvarsområden 2016 gjorda analysen av verksamhetsmiljön och de utifrån analysen beredda centralspecifika riskprofilerna, det vill säga den förteckning över de mest betydande riskerna som anknyter till respektive centrals verksamhet och hanteringsförfaranden som gäller riskerna i fråga. Som resultat av analysen och riskprofilen preciserades de åtgärder med vilka man säkerställer riskhanteringen och ansvaren samt utnyttjandet av de strategiska, de verksamhetsmässiga och de ekonomiska möjligheterna. Med åtgärderna uppnår vi en skäligen säkerhet av att uppnå ovannämnda mål och av att verksamheten är resultatrik. Stadens och centralernas ledningsgrupper sammanträdde i slutet av november i ett gemensamt riskhanteringsseminarium där man bland annat uppdaterade en förteckning över de mest betydande riskerna. Centralspecifika bedömningar och planerade åtgärder rapporteras till nämnderna och vattenaffärsverkets bedömningar och planerade åtgärder till vattenaffärsverkets direktion. Nämnderna och direktionen följer även upp vidtagandet av åtgärderna och hur resultatrika de är. Centralernas och ansvarsområdenas mest betydande möjligheter och risker samt åtgärderna som bestämts för dessa riskers hantering rapporteras för stadsstyrelsen.

Riskhanteringen bedöms ur synvinkeln av den godkända budgeten och uppföljningen sker i sin tur i samband med beredningen av bokslutet och delårsrapporteringen. Detta ger stadsstyrelsen tillräckliga uppgifter att i verksamhetsberättelsen uttala sig om de centrala slutledningarna och ordnandet av intern kontroll och riskhantering i Lovisa stad och Lovisa stadskoncern.

Hur bedöms ordnandet av intern kontroll och riskhantering?

Den centralvisa bedömningen av riskhanteringen inleddes i centralernas ledningsgrupper genom att utnyttja Kommunförbundets mall för hantering av risker. Mot slutet av 2022 togs i bruk ett program

för riskhantering, som har som syfte att effektivisera uppföljningen och rapporteringen av risker. Detta underlättar även stadens ledningsgrupps mer regelbundna uppföljning under året av rapporterade risker.

Enligt anvisningen om intern kontroll och riskhantering klassificeras riskerna i fyra huvudgrupper enligt förorsakarprincipen:

- strategiska risker
- operativa risker
- ekonomiska risker
- skaderisker.

En del av riskerna är sådana att de i princip kan höra till flera grupper.

Efter att riskerna identifierats kan man bedöma deras godtagbarhet och rimlighet samt försöka hitta ändamålsenliga riskhanteringsåtgärder.

Intern kontroll i olika funktioner och processer

Den interna kontrollen är en väsentlig del av det normala ledningsarbetet som görs i staden. Framför allt ansvarar personer i chefsställning för den interna kontrollen.

Till den regelbundna kontrollen hör bland annat att

- följa upp verksamheten och avvikelser i den i samband med delårsöversikterna
- följa upp utfallet av budgeten
- utföra en årlig centralsspecifik redogörelse för den interna kontrollen och riskhanteringen i samband med verksamhetsberättelsen
- övervaka att verksamhetsprinciperna och anvisningarna följs
- följa upp tjänsteinnehavarnas och verksamhetsorganens beslut
- upprätthålla systemet för att granska och godkänna inköps- och försäljningsfaktureringen
- följa upp arbetsuppgifterna och verksamheten
- vid behov ingripa i missförhållanden.

Intern revision är oberoende och objektiv verksamhet med vilken man kan säkerställa att den interna kontrollen fungerar. Tjänsterna för den interna revisionen i Lovisa stad används vid behov som köpta tjänster med stadsdirektörens eller stadsstyrelsens beslut.

Verksamhetens resultatrikhet

Resultatet i bokslutet för 2022 blev klart bättre än budgeterat. Till detta bidrog samfundsskatterna som var betydligt större än man hade uppskattat. Verksamhetskostnaderna överskred klart nivån för 2021, närmast på grund av den specialiserade sjukvårdens klart högre kostnader. Genom den månadsuppföljning som rapporterats till stadsstyrelsen har vi kunnat upprätthålla utfallet för stadens ekonomiska situation i förhållande till budgeten. Vi satsar på planmässighet, förebyggande verksamhet och förbättring av processerna i stadens all verksamhet. Enligt den allmänna uppfattningen har vi kunnat hålla processen på god nivå. Vi eftersträvar i fortsättningen att allt mer systematiskt vidta förebyggande verksamhet. I synnerhet tillräckligheten av de tidsmässiga resurserna utgör en utmaning, då tyngdpunkten av verksamheten har en tendens att lägga sig vid lösandet av de uppgifter som redan är i gång.

Förvaltningen

Den höga inflationen på grund av den instabila situationen i världen och det kostnadstryck som centralen utsattes för på grund av det satte press på de ekonomiska målen. Vi lyckades uppnå våra mål genom systematisk kostnadsuppföljning och genom att hålla oss till balanseringsprogrammet för ekonomin. Trots det utmanande ekonomiska läget låg resultatet för 2022 för stadskanslicentralen i linje med budgeten.

Beredningen av välfärdsområdet betraktades i förväg som en risk på grund av den inflexibla tidsplanen. Risken realiserades delvis, och på grund av den strama tidtabellen var vi tvungna att lägga våra övriga arbeten i prioritetsordning. Också bristen på samordning inom välfärdsområdet och den partiella överlappningen av utredningarna orsakade extra arbete. Vi klarade dock av att svara på välfärdsområdets behov enligt målen på hela stadens nivå. Av skäl som inte beror på staden sköts en del uppgifter upp till 2023.

Det fanns utmaningar med samarbetet med utvecklings- och systemleverantörer. Sarastias ekonomiförvaltningssystem S365 visade sig framför allt vara ett mer krävande projekt än beräknat vad systemleverantören beträffar. Ibruktageandet av elektroniska lunch- och rekreationsförmåner försenades avsevärt och skedde först i slutet av hösten.

Rekryteringsutmaningarna syntes såväl inom stadskanslicentralen som på hela stadens nivå. Detta beror sannolikt på den låga lönenivån jämfört med såväl närkommunerna som den privata sektorn.

Kostnaderna har också ökat på grund av coronaviruspandemin, bland annat genom ökad sjukfrånvaro och ökade kostnader för företagshälsovård. Den ökade frånvaron har också påverkat tillhandahållandet av tjänster och lett till att arbetsgemenskaper belastats, eftersom det stundvis varit svårt att hitta personal till vikariat.

Enligt resultaten av arbetshälsoenkäten var de största riskerna och utvecklingsobjekten i fråga om personalresurserna i hela staden förknippade med arbetstidens tillräcklighet, likabehandling, hela stadens ledningssystem och den uppskattning som personalen upplevde. Resultaten behandlades i samarbete och vid arbetsenheterna, och då lyfte man fram tre delområden där man lyckats bäst och ett delområde där det finns rum för utveckling.

En väsentlig risk för verksamheten på hela stadens nivå utgörs av svindelförsök, så som fall av e-postsvindel, vilka är riktade mot datasystem och dem som använder systemen. Antalet dylika fall har ökat och de har blivit allt mer planmässiga. För att ha kontroll över situationen måste personalen regelbundet utbildas i dataskyddsfrågor och de processer som anknyter till datasäkerhet måste vidareutvecklas.

Grundtrygghetscentralen

En risk som hade identifierats för verksamhetsåret var hur väl personalen skulle räkna till. Under 2022 fortsatte rekryteringsproblemen så att bristen på personal inte endast gällde läkare, psykologer och socialarbetare utan också sjukskötare och hälsovårdare. En annan stor risk gällde hur personalen skulle orka arbeta under de utmanande omständigheterna. Flera anställda i grundtrygghetscentralen deltog i beredningsarbete. De anställda använde i varierande grad arbetstid till beredningsarbetet (10–80 procent). Vi kunde bara delvis täcka denna brist med vikarier. Utöver personalbristen och pandemin slukade osäkerhetsfaktorena kring överföringen till den nya arbetsgivaren personalens resurser. Trots utmaningarna klarade vi ändå av att betjäna kommuninvånarna rätt väl då grundtrygghetscentralens personal än en gång visade prov på sin yrkesskicklighet, sin anpassningsförmåga och sitt engagemang för verksamhetens mål.

Vi deltog aktivt i beredningsarbetet för att få områdets särdrag beaktade och för att säkerställa goda lokala tjänster också efter att verksamheten inom välfärdsområdet inletts. Risker för att tjänsternas tillgänglighet momentant skulle bli lidande under beredningsarbetet konkretiserades inte i någon

större utsträckning på grund av personalens flexibilitet och de nya verksamhetsmodeller som tagits i bruk. Vi gjorde framsteg när det gällde att minska den vårdskuld som coronaviruspandemin medfört, men organiseringen av massvaccinationer bromsade upp detta arbete.

Centralen för bildning och välfärd

Den smidiga vardagen 2022 försvårades avsevärt av lokalservicens utmaningar att få tillräckligt med personal för att garantera funktionella, hälsosamma och trivsamma lokaler för centralen för bildning och välfärds tjänster. Dessutom avspeglades effekterna av coronaviruspandemin, Rysslands anfall mot Ukraina, energikrisen, klimatrisker och den storskaliga invandringen orsakad av behov av tillfälligt skydd i ett minskat välbefinnande och hälsa för barn, ungdomar, familjer och personal. Dessa effekter kedjas och upprepas. Språkkunnig och kompetent personal och lämpliga lokaler behövdes snabbt vid sidan om den flexibla verksamheten. Svårigheterna att rekrytera kompetent personal belastade också centralen för bildning och välfärd.

Situationen med anknytning till välfärdsområdet var länge oklar för personalen. Centralen för bildning och välfärd har fortfarande bristande vetskap om bland annat välfärdsområdets och kommunens samverkansstrukturer, samarbetsavtal, samverkansgrupper, tjänstebeskrivningar och servicemodeller. Dessutom koncentreras en stor del av de uppgifter som lämnas till staden från grundtrygghetscentralen hos centralen för bildning och välfärd. Det finns fortfarande en risk för att alla uppgifter som kommer på centralens ansvar inte har gått igenom och centralen därför inte har förberett sig tillräckligt för detta i sin budget.

Centralen näringsliv och infrastruktur

Den betydande personalbristen återspeglades i centralens servicenivå och upprätthöll mängden negativ feedback. Centralen måste dock se till att de lagstadgade tjänsterna även i framtiden tillhandahålls på ett lämpligt sätt. Rekryteringsproblemen, som började redan 2020, förvärrades. Att rekrytera kompetent teknisk personal är utmanande, fördröjer handläggningstiderna och påverkar negativt Lovisa stads förmåga att tillhandahålla tjänster.

De största ekonomiska riskerna för centralen är relaterade till den växande renoveringsskulden, problem med inneluften och strukturell långtidsarbetslöshet. Samtidigt håller bristen på arbetskraft tillbaka tillväxten.

Höjningen av kommunens andel av arbetsmarknadsstödet har en betydande inverkan på centralens ekonomi. Utbetalningarna av arbetsmarknadsstöd är inte exakt förutsägbara och kommunerna har begränsade möjligheter att lösa problemet med långtidsarbetslöshet. Samarbete med välfärdsområdet vad gäller den rehabiliterande arbetsverksamheten som överfördes till dem. Beredningen för reformen av TE-tjänsterna 2024 och planeringen av organiseringen av tjänsterna har inletts i östra Nyland. Om Lovisa stad inte följer situationen tillräckligt noga och bevakar sina egna intressen i beredningen kan det leda till en mycket förvirrande och ekonomiskt ofördelaktig situation 2025.

När det gäller projekt kan klagomål försena inledandet av projekt. Personalresursen är minimal, och det finns ingen reservperson till exempel i händelse av sjukdom.

Koncernövervakning

I samband med organisationsförändringen bildades under stadsstyrelsen en koncernsektion. Stadens nya ägarstyrnings- och koncerndirektiv godkändes av stadsfullmäktige 12.6.2019 § 63. Direktivet utdelas åt representerarna i de bolag som tillhör koncernen och i vilka staden utövar inflytande.

Bolagen kan delas i tre kategorier:

- a) Lovisa stads dotterbolag
- b) Lovisa stads delägarsamfund
- c) övriga samkommuner, stiftelser.

I frågan om de bolag som Lovisa stad äger reser sig Lovisa Bostäder Ab över de övriga. Staden har ett betydande kapital bundet i Lovisa Bostäder Ab och bolagets verksamhet är även av strategisk betydelse. Därför följer vi nära upp bolaget och för en kontinuerlig dialog med de representanter som staden utnämnt till bolagets styrelse. Gällande ägarintressesamfunden måste man nämna Kymmenedalens EI Ab, som utgör stadens absolut värdefullaste ägande. Lovisa stad är den största delägaren i bolaget och enligt delägaravtalet är ordförande för bolagets styrelse därmed även utsedd av Lovisa stad.

Den allmänna riktlinjen är att staden alltid har representanter i de bolag i vilka staden på basis av ägande har rätt därtill. Vi följer kontinuerligt upp verksamheten för dessa bolag genom att ha styrelsemedlemmar och representanter på bolagsstämmorna.

Koncernsektionen har inlett uppföljningen av koncernbolagens verksamhet och träffar regelbundet bolagens representanter under sektionens sammanträden. Affärsverket Lovisa Vatten verkar under stadens FO-nummer men också vattenaffärsverket hör till de samfund vilkas verksamhet sektionen följer upp. Vattenaffärsverket rapporterar dock skilt sina risker skriftligen till sin egen direktion.

De mest betydande ekonomiska riskerna (risken att förlora pengar) hänför sig till några större äganden. Risken för förlorat anseende kan i praktiken ske i vilket som helst bolag i stadens koncern. Till en viss del är skadan med förlorat anseende även förknippat med ett hur stort och hur viktigt bolaget är. Vi stävar efter att begränsa och kontrollera risken för förlorat anseende genom att informera bolagen om stadens verksamhetsprinciper samt genom att ge anvisningar åt de stadens representanter som verkar i bolagen.

Utvecklingsområden inom delområdena för riskhantering och intern kontroll

Stadsfullmäktige godkände i maj 2019 den uppdaterade anvisningen för intern kontroll och riskhantering samt i juni 2019 det nya ägarstyrnings- och koncerndirektivet.

Som utvecklingsområden ses för alla centralers och affärsverkets del att

- allt bättre omfatta anvisningen för intern kontroll och riskhantering i den dagliga verksamheten
- utarbeta och upprätthålla beskrivningar och anvisningar om centralernas kärnprocesser.

Utredning om ordnande av intern revision

Vi köper vid behov den interna revisionens uppdrag som externa sakkunnigtjänster.

Ställningstagande om den interna kontrollens lämplighet och tillräcklighet

Stadsstyrelsen föreslår som sin helhetsbedömning, utifrån centralernas rapportering och sin egen kontinuerliga uppföljning, att den interna kontrollen och riskhanteringen i huvudsak är på en god nivå. Den interna kontrollen i Lovisa stad producerar i huvudsak en skälig säkerhet om att verksamheten är resultatrikt, att verksamheten följer lag och god förvaltningssed, att medlen och egendomen tryggas samt att den pålitliga verksamhetsmässiga och ekonomiska information som ledningen kräver är tillräcklig.

De många utmaningar och förändringar som berör det kommunala fältet skapar på allmän nivå oklarhet gällande kommunernas kommande verksamhet och livskraft. För Lovisa stads del identifierar vi bland annat utmaningarna i anslutning till

- demografin
- trycket på ekonomin så som behovet att balansera inkomster och utgifter
- tillgången till och rekryteringen av kunnig personal
- osäkerheten kring hur reformer, så som TE-tjänsterna 2024, framskrider
- tillgängligheten av och åtkomsten till kommunens social- och hälsovårdstjänster efter att välfärdsområdet inlett sin verksamhet.

Å andra sidan finns det behov för utvecklingsåtgärder för att uppnå tillväxt och livskraft samt för att tillhandahålla service. Vidtagandet av utvecklingsåtgärderna förutsätter satsningar på resurser och investeringar. Att säkerställa en balanserad ekonomi för staden förutsätter ett fortgående utvecklande av serviceproduktionsnätet och verksamhetsprocesserna.

Ordnandet av den interna kontrollen baserar sig på tillräckliga anvisningar och att den systematiska organisationstäckande riskkartläggningen är à jour. De centralaste riskerna av olika slag som anknyter till strategin, verksamheten och ekonomin har bedömts. I organisationen ser man riskerna också som möjligheter. Riskhanteringsresultatetriktet förutsätter dock ännu att uppföljningen genomförs mer systematiskt och att man regelbundet följer upp och bedömer hur resultatetrikt verksamheten är.